

Upravljanje procesima učenja i određivanje oblika nastave

Radni materijal 4: Pet osnovnih oblika nastave i učenja

Ovih pet metodskih pristupa opisuju, takoreći, pet idealnih tipova okvira za interakciju između nastavnika i učenika.

Svaki od tih pristupa dozvoljava, ili zahtijeva, da nastavnici i učenici jedni na druge reaguju i sarađuju na najrazličitije načine.

Svrstani su u skalu koja započinje klasičnim oblikom nastave usmjerene na nastavnika (nastave kroz predavanja), i nastavlja se oblicima nastave koji su sve izraženije usmjereni na učenike.

Ne tvrdimo da bi pristupi usmjereni na nastavnike trebalo u potpunosti da se zamijene pristupima s učenikom u fokusu. Naprotiv, htjeli bismo da ukažemo da je te oblike potrebno kombinovati, i da bi se, dugoročno, trebalo da se učini korak naprijed prema oblicima učenja i predavanja usmjerenijim na učenike.

Površni posmatrač mogao bi da stekne utisak da nastava usmjerena na učenika znači povećavanje doklice na strani nastavnika. Ali, to nije tako. Uloga učitelja se mijenja, kao što ćemo i detaljno objasniti, ali pomjera se s direktne aktivnosti u učionici na pažljivo pripremanje, asistiranje i nadgledanje, i moglo bi se reći da se u tom procesu povećava, a ne smanjuje.

Učenici koji treba da nauče kako da uče u idealnim uslovima trebalo bi da imaju podršku svih svojih nastavnika iz svih svojih predmeta. Za projekat ove veličine nije dovoljno da se u metodsku monotoniju neprekidnog ponavljanja “nastave kroz predavanja”, koje učenike osuđuje na rutinsko učenje, uvede tek pokoji drugačiji oblik učenja.

Osnovni oblici učenja i predavanja prikazani ovdje su:

- nastava kroz predavanja;
- vođeno učenje kroz istraživanje (razredna diskusija);
- otvoreno učenje;
- individualno poučavanje;
- učenje kroz projekte.

Oblik nastave i učenja	Aktivnosti	Karakteristična obilježja
Nastava putem predavanja	Pripovjedanje, predavanje, čitanje pred razredom, izvještaji, izlaganje, pokazivanje, predstavljanje, predavanja kroz primjere, demonstriranje	<ul style="list-style-type: none"> – Ja (nastavnik) mogu da predajem nastavno gradivo direktno, u zavisnosti od postojeće situacije u razredu, reakcije učenika su neposredno vidljive. – Svi učenici treba da postignu isti cilj – u istom vremenskom periodu, istom prostoru i okruženju, istom metodom, i istim sredstvima. – Predodređeno nastavno gradivo prenosi se na učenike.
Vođeno učenje kroz istraživanje (razredna diskusija)	Dijalog, pitanja, nagovještaj, podsticaj, usmjeravanje, podrška	<ul style="list-style-type: none"> – Interakcija nastavnikovih izlaganja i podsticaja s jedne, i doprinosa učenika s druge strane.

<p>Otvoreno učenje</p>	<p>Nastavnik: savjet, posredovanje, podrška</p> <p>Učenici: izbor, planiranje, postavljanje pitanja, otkrivanje, istraživanje, skiciranje, dizajniranje, analiziranje, razmišljanje, provjera</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Učenici mogu da učestvuju u donošenju odluka. – Interesi, potrebe i inicijative učenika su visoko na listi prioriteta. – Nastavno okruženje podstiče učeničke aktivnosti (fleksibilna raspodjela učionice i prostora, velika raznolikost nastavnih materijala, kutak za eksperimentiranje, slikanje, itd.). – Otvorena organizacija nastavnog ambijenta. – Učenicima je na biranje ponuđen širok raspon tema i materijala. – Uključeni su vannastavni okviri. – Slobodan izbor nastavnih aktivnosti. – Individualan rad, rad u paru ili u grupama. – Otvoreno učenje uključuje i podstiče samoodređenje, ličnu odgovornost, istraživanje, spontanost, usmjerenost na kontekst.
<p>Individualno poučavanje</p>	<p>Nastavnik: dijagnoza, usmjeravanje, davanje uputstava, podrška, savjet, informisanje, provjeravanje, nadgledanje, motivacija</p> <p>Učenici: izbor, modifikovanje i razvoj radnog programa, čitanje, postignuće, preispitivanje i vrednovanje</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Okvir podučavanja i učenja usklađen je sa potrebama učenika (određenih njihovim predznanjem, sposobnostima (vještinama i talentima), interesovanju, društvenom i porodičnom pozadinom, itd.). – Optimalno prilagođavanje svih elemenata procesa učenja potrebama i sposobnostima pojedinačnih učenika, što znači predušlova, ciljeva, procedura, metoda, vremena, medija i nastavnih sredstva (multidimenzionalna specifikacija). – Didaktički materijali, medijska nastavna sredstva (kompjuter, software za učenje, video snimci, radni listovi, modeli, slike, udžbenici, itd.). – Individualno poučavanje podstiče djelotvornost, ekonomičnu raspodjelu uloženog truda i vremena, sistematičan pristup, samostalnost i ličnu odgovornost.

<p>Učenje kroz projekte</p>	<p>Nastavnik: posredovanje, praćenje, savjeti, stimulisanje, podrška, organizovanje, koordiniranje</p> <p>Učenici: postavljanje ciljeva, saradnja, planiranje, raspravljavanje, uzajamni sporazum, sakupljanje podataka i informacija, postavljanje pitanja, primjena, proučavanje, eksperimenti, testovi, modifikovanje, dizajn, kreativnost, proizvodnja, provjera, vrednovanje</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Zajednički interesi, preokupacije i ciljevi učenika ključni su u izboru tematike, pristupa i zadataka. – Polazišna tačka je (složeni) autentični problem, preuzet iz stvarnog života kakvim ga percipiraju učenici, i dječaci i djevojčice. – Prioritet je postizanje rezultata, i interdisciplinarni (kroskurikularni) pristup. – Učenici se podstiču da primjenjuju vlastita iskustva, učenje je povezano s iskustvom u stvarnom životu. – Dugoročni poduhvat koji se odvija kroz tipičan raspored etapa i faza (inicijativa – procjena interesa i potreba – postavljanje ciljeva – utvrđivanje granica, odnosno izostavljanje ciljeva koje je nemoguće postići – nacrt projekta; planiranje – konačan raspored; izvršenje; osvrt i predviđanje predstojećih aktivnosti nakon projekta, provjeravanje i usavršavanje, vrednovanje). – Raspodjela zadataka: individualan rad, rad u paru, u malim i velikim grupama; saradnja. – Učenici posjećuju lokacije van škole, i savjetuju se s roditeljima i/ili stručnjacima. – Rad na projektu podržava samostalnost i učenje otkrivanjem, lično i praktično iskustvo, kao i društvenu interakciju. – Poučavanje i učenje i podstiče učenike da budu aktivni.
------------------------------------	---	---